

strier, og som kun med god vilje lever op til kapiteloverskriften („Tog bølgen land? Om hvordan it tog land i Danmark og i skolen“).

I det hele taget kunne bogen have brugt en opstramning – ud over emne- og kildevalg, målgruppedefinition og pointering også hvad angår sammentænkning af og krydlink mellem kapitlerne. En fastere redaktørhånd ville formentlig også have fjernet de irriterende namedroppings, de uens akronymer og den nævnte tomgang og gentagelser i og mellem kapitlerne.

Når dette er sagt, så er *Forandringens Vinde* overordnet set underholdende læsning af almen interesse, og flere af kapitlerne er banalt spændende, hvis man har bare lidt interesse i moderne teknologiske, men også hverdagsrelevante systemer. Overordnet set havde disse anmeldere ønsket, at man havde brugt et halvt år mere på at få værket op på den standard, som forfatterkredsen kan præstere, og som en af de sjældne dansksprogede og danskforfattede brede teknologihistoriske bøger havde fortjent. Man kan håbe på, at både de fundamentale og mere overfladiske mangler bliver rettet i en eventuel anden udgave.

Anita Kildebæk Nielsen & Klaus Rasmussen

| Nan Dahlkild (red.): *Huse der har formet os*, Museum Tusulanums Forlag, København 2015, 232 s., 248 kr.

Som katalog til den af ham selv kuraterede udstilling på Trinitatis Kirkeloft sommeren 2015 har Nan Dahlkild redigeret denne antologi om dansk institutionsbyggeri i 1800- og 1900-tallet. I alt fire forfattere har skrevet bogens otte kapitler. Infrastruktur – stationer, broer, lufthavne, skibe og landevejskroer – og offentlige administrationsbygninger behandles af Jørgen Hegner Christiansen, uddannelsesinstitutioner af Ning de Coninck-Smith, kulturens huse og idrætsanlæg af Dahlkild selv og endelig hospitaler af Kim Dirckink-Holmfeld.

Bogen har med redaktørens ord til formål at beskrive „offentligt tilgængelige rum“ og „statslige, kommunale eller offentligt drevne institutioner eller virksomheder med betydning for danskernes hverdagsliv og velfærd“. Interessant er det, at redaktionen ud fra den definition har fravalgt at behandle slotte, regeringsbygninger, rene produktionsvirksomheder og kirker. Ikke mindst sidstnævnte falder glimrende inden for definitionen, med mindre man med hverdagsliv helt konkret mener det liv, der leves på andet end helligdage.

Hvorom alting er, skal der jo skæres et sted, og antologien bærer i forvejen præg af en fortættet, næsten leksikalsk gennemgang af en stor stofmængde. Det betyder også, at bogens hensigt, nemlig at se på

„huse der har formet os“, sammenhængen mellem arkitekturen som „stedbunden kunstart“ (Christiansen) og det levede liv, ikke altid udfoldes. Mest systematisk er Dirckink-Holmfeld med sin hypotese om, at hospitalsarkitektur halter en generation efter lægevidenskabens indsigter, således at alle nybyggede sygehuse er forældede ved ibrugtagningen. Coninck-Smiths nærmest socialhistoriske gennemgang af skolebyggerierne er kendt fra hendes bog om barndom og arkitektur (Forlaget Klim 2011). Dahlkild og Christiansen har en mere klassisk kunsthistorisk tilgang.

Den systematiske disposition af stoffet gør, at bogen undgår at blive en kronologisk oversigt over kongerækken af yndlingsarkitekter. Dansk arkitekturhistorie har været præget af, at arkitekturhistorikere – typisk selv arkitekter – har haft klare præferencer for ikke mindst klassicismen, modernismen og funktionalismen. Det er f.eks. helt evident i Politikens håndbogsserie i tre bind, *Hvem byggede hvad*, (1968-1971), mindre i det ligeledes tematisk ordnede og ret summariske, kollektive seksbindsværk *Danmarks Arkitektur* (Gyldendal 1979-81). I Dahlkilds antologi kommer også mindre kendte arkitekter til deres ret, ikke mindst fra den lidt forsømte, såkaldte historiserende periode 1880-1930. Wenck, Plesner, (von) Rosen og ikke mindst Hack Kampmann trækkes fortjent frem i lyset. Dahlkild bygger dermed videre på arven efter arkitekturhistorikeren Knud Millechs klassiker *Danske Arkitekturstrømninger 1850-1950* fra 1951.

Bærende for bogen er de mange gode illustrationer fra Danmarks Kunstbiblioteks store samling af arkitekturtegninger. Der mangler dog et sted- og navnerregister.

Jes Fabricius Møller

| Bertel Nygaard: *Det røde spøgelse. Kommunismen og 1840'ernes danske politiske kultur*, Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Historie, skriftserie nr. 54, København 2014, 243 s., 199 kr.

Bertel Nygaard er noget så sjældent i sin historikergeneration som en kender af både kommunismens/socialismens teorihistorie og 1840'ernes danske kultur og politik. I denne bog har han sammenflettet indsigterne fra en række af sine artikler herom (litteraturlisten anfører 14 titler). Bogens titel spiller naturligvis på Marx' og Engels' berømte indledningsord til *Det kommunistiske Manifest* fra 1848: „Et spøgelse går gennem Europa – kommunismens spøgelse“. Men det er et (uskyldigt) blikfang. Som Nygaard selv gør opmærksom på (s. 14), spillede *Manifestet* og dets forfattere ingen hovedrolle i 1840'ernes Danmark. Det er navne som Babeuf, Cabet, Lamennais, Hess, Weitling, Fouri-